

Комунальний заклад «Вінницький ліцей №21»

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Рішення педагогічної ради
від «28» 08.2024 р., протокол №1**

«ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ 7 КЛАСУ

*Розроблена на основі модельної програми «Всесвітня історія. 7–9 класи»
для закладів загальної середньої освіти*

(авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2023 року № 1001)

2024 рік

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ
навчальна програма для 7 класу закладів загальної
середньої освіти

Цикл: базове предметне навчання базової середньої освіти, 7–9 класи

Освітня галузь: громадянська та історична

Вступ.

Навчальна програма предмета «Всесвітня історія» визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання здобувачів освіти, зміст навчального предмета та види навчальної діяльності учнів/учениць для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством.

Програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено *метугромадянської та історичної освітньої галузі* – розвиток особистості учня через осмислення минулого, сучасного та зав'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції.

Предмети і курси 7 класів належать до *базового предметного циклу середньої освіти*, що визначає їхнє місце в системі шкільної громадянської та історичної освіти та поміж інших навчальних предметів і курсів. На цьому етапі шкільного життя в учнів/учениць виникають нові мотиви учіння і моделі поведінки: бути освіченими, самостійними, зокрема й у навчанні і пошуку нових знань, які поступово стають цінністю, активно випробовувати свої сили в різних галузях знань і в різних видах діяльності, самостверджуватись в класному колективі. Це обумовлює необхідність врахування в змісті програм і в організації освітнього процесу їхніх психолого-педагогічних особливостей, поступового розширення та ускладнення історичних і громадянськознавчих знань, розвитку предметних і міжпредметних умінь, урізноманітнення видів навчальної діяльності, що відбивається на вимогах до обов'язкових результатів навчання учнів/учениць.

З огляду на вищезазначене, **метою навчання «Всесвітньої історії»** в 7 класі, узгодженою з метою освітньої галузі, є *розвиток в учнівства національної і громадянської ідентичності, патріотизму та почуття власної гідності, осмислення минулого і сучасності та зв'язків між ними, відданості історичним, політичним, морально-духовним і культурним цінностям українського народу, Європейського Союзу й інших демократичних країн, прихильності ідеям миру, демократії, прав і свобод людини й громадянина.*

Завдання предмета спрямовані на досягнення мети, реалізують вимоги до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі, зазначені у Додатку 18 Державного стандарту базової середньої освіти, з урахуванням особливостей предметного циклу, зокрема відображаючи вміння і якості особистості (компетентності), які мають бути сформовані/розвинуті через активну діяльність. Вони передбачають, що наприкінці предметного циклу *учень/учениця будуть здатні:*

- орієнтуватись в історичному часі: пов'язувати події, явища, процеси з певними історичними періодами; синхронізувати події, явища і процеси; визначати і виокремлювати історичні періоди (епохи) за характерними ознаками; використовувати періодизацію як предмет дослідження;
- орієнтуватись у соціально-історичному просторі: визначати просторові (територіальні) межі історичних подій, явищ і процесів;

встановлювати залежності між історичним та географічним просторами; визначати локальний, регіональний, національний і глобальний виміри історичних подій, явищ і процесів; пояснювати зумовленість історичних подій, явищ, процесів, діяльності людей природно-географічним середовищем, взаємодію людини і природи; характеризувати вплив різних чинників на формування громадського простору;

– розкривати цілісність і тяглість історичного процесу: характеризувати причиново-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, процесами в часі й просторі; аналізувати взаємозв'язки та взаємовпливи історичних подій, явищ, процесів, вчинків історичних осіб; розпізнавати і пояснювати прояви історичних змін та історичних процесів у певний період (історичну епоху);

– добирати, класифікувати, аналізувати й критично оцінювати джерела історичної та суспільно значущої інформації: добирати відомості, необхідні для виконання пізнавального і творчого завдання; аналізувати та синтезувати історичну інформацію; визначати достовірність історичних джерел, різних інтерпретацій історичної та суспільної інформації; розпізнавати способи маніпулювання інформацією та ознаки пропаганди;

– інтерпретувати факти, явища, процеси минулого і сучасного; формулювати судження, гіпотезу; добирати та оцінювати аргументи для підтвердження певного судження; дискутувати стосовно важливих для суспільства питань минулого та сучасного;

– усвідомлювати власну гідність та ідентичність; аналізувати свою належність до різних спільнот; пізнавати себе, свої якості та здібності, розвивати і конструктивно їх реалізувати на уроках; пояснювати, що означає бути відповідальним громадянином України;

– діяти з урахуванням принципів демократії, прав людини, прав та обов'язків громадянина: доводити необхідність захисту прав і гідності людини; дотримуватися законів, суспільних норм і правил, які не суперечать правам людини і принципу поваги до людської гідності; тлумачити сутність принципів та механізмів демократії; брати участь у житті школи й громади.

Компетентнісний потенціал освітньої галузі, визначений у Додатку 17 Державного стандарту базової середньої освіти, реалізовуватиметься за рахунок комплексу ключових компетентностей, сформованих наскрізних умінь, ставлень, базових знань. У результаті опанування предмета учні/учениці мають засвоїти основні категорії і поняття, що складають логічну частину базових знань освітньої галузі. Кількість годин у пропонованій програмі відповідає рекомендованому навчальному часу, визначеному Типовою освітньою програмою (наказ Міністерства освіти і науки України № 235 від 19.02.2021 р. «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти»).

Нормативно – правова база:

1. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Постанова КМУ від 30.09.2020 № 898 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>
4. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти Наказ МОН від 19.02.2021 № 235 <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
5. Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти Наказ МОН від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказів МОН від 10.08.2021 №898, від 29.09.2021 №1031, від 13.12.2021 №1358, від 02.02.2022 №96, від 09.02.2022 №143, від 11.04.2022 № 324) <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-vnesennya-zmin-u-dodatok-do-nakazu-ministerstva-osviti-nauki-ukrayini-vid-12-lipnya-2021-roku-795>
6. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання. Наказ МОН від 02.08.2024 №1093

(<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>)

7. Модельна навчальна програма «Всесвітня історія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.) (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.09.2023 № 1090 <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>)

II. Зміст навчання.

Пріоритети змісту і структура викладання предмета

Розвиток громадянського суспільства в Україні, послідовна інтеграція української держави в систему європейських і світових цінностей та демократії потребує формування в учнів/учениць знань, навичок, ставлень та ціннісних характеристик для підтримки, захисту й просування цих ідей. У реаліях сучасного українського суспільства гостро актуалізована проблема формування національної та громадянської ідентичностей, оскільки ідентичність громадян, об'єднаних не тільки формальною належністю до однієї держави, а й спільною історичною пам'яттю, системою цінностей і смислів, є фундаментом державності. В цьому контексті історія та громадянська освіта покликані надати учням/ученицям цілеспрямований і змістовний навчальний досвід, що відображатиме історичне минуле й сучасні суспільні реалії та сприятиме розвитку відповідних якостей і компетентностей особистості.

Тому зміст історичного матеріалу в пропонованій програмі базований, зокрема, на таких пріоритетах:

- акцент на формуванні національної та громадянської ідентичностей учнів/учениць;
- людиноцентризм;
- увиразнення національних і загальнолюдських цінностей у минулому й сьогоденні;
- оптимальне поєднання та взаємозв'язок національної, регіональної та локальної історії;
- багатоперспективність і полікультурність;
- зв'язок минулого і сьогодення;
- внутрішньогалузева та міжгалузева інтеграція.

Навчальна програма передбачає, що предмет «Всесвітня історія» у 7 класі викладається як окремий курс в навчальному році. Водночас формування/розвиток в учнів/учениць розуміння цілісності історичного процесу, увиразнення спільних явищ, тенденцій у минулому і сучасності України, Європи, світу V – початку XX ст. та особливостей вітчизняного минулого й сьогодення неможливі без внутрішньогалузевої та міжгалузевої інтеграції змісту й діяльності учнів. Тому інтеграцію як один із ключових складників Державного стандарту базової середньої освіти і послідовної реалізації компетентнісного підходу у пропонованій програмі реалізовано за рахунок таких складників:

- викладання курсів у всіх класах здійснюється у хронологічній послідовності – хронологічно узгодженому викладу подій і явищ всесвітньої історії та історії України;
- включення у зміст курсів всесвітньої історії обов'язкового інтегрованого компонента (вступного випереджального та підсумкового узагальнень) на початку і наприкінці кожного класу;
- виокремлення в кожному курсі елементів/сюжетів інтегрованого змісту для цілісного висвітлення перебігу історичного процесу

(розгляд подій і процесів української історії у контексті європейської і світової історії, дослідження впливу подій і процесів в Україні на інші країни тощо);

- акцент на формуванні й розвитку ключових компетентностей і наскрізних/предметних умінь освітньої галузі (на рівні визначень і алгоритмів пізнавальної діяльності);
- застосування інтегрованих завдань і проєктів, зокрема через реалізацію рекомендованих у цій програмі видів діяльності;
- збереження наступності з інтегрованим курсом адаптаційного циклу базового рівня освіти (5–6 класи).

Громадянознавчий складник реалізується через застосування загальних категорій (держава, закон, право, суспільні відносини та ін.) та розкриття зв'язків минулого і сучасності на прикладах трансформації найважливіших явищ і процесів суспільного життя: становлення людських спільнот, держав, права, інститутів демократії, громадянства, інституту власності тощо.

Складники програми

За вимогами Типової освітньої програми пропонується модельна програма містить результативний, змістовий і процесуальний складники, структуровані за відповідними рубриками: **«Очікувані результати навчання»**,

«Пропонований зміст навчального предмета», **«Види навчальної діяльності»**.

Очікувані результати навчання зорієнтовані на формування/розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти у логічному поєднанні знаннєвого, діяльнісного й смислового компонентів. Подані в програмі формулювання очікуваних результатів навчання учнів/учениць є комплексними. Один і той самий результат може бути досягнутий як їхнім залученням до різних видів навчальної діяльності, так і засвоєнням ними історичних знань і громадянських цінностей.

Зміст кожного курсу складається з розділів, що містять переліки певних історичних сюжетів, не розділених на окремі уроки. Вчитель, орієнтуючись на вимоги щодо очікуваних результатів, самостійно визначає назву теми, кількості перелік питань до кожного уроку залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей окремих учнів/учениць і класу в цілому, індивідуального стилю викладання тощо.

У програмах курсів відсутня вказівка на кількість навчальних годин за розділами. У межах загальної річної кількості годин учитель самостійно визначає час для роботи над кожним розділом кожної програми, зберігаючи при цьому повноту завдань, визначених як результати і зміст навчання.

Спільними для курсів всесвітньої історії 7, 8 та 9 класів є основні види навчальної діяльності учнів/учениць. Визначення основних видів навчальної діяльності та їх повторюваність зумовлює постійне залучення дитини в активну різноманітну діяльність, що забезпечуватиме реальне досягнення запланованих програмових результатів. Кожний вид навчальної діяльності формує/розвиває компетентності й наскрізні вміння здобувачів/здобувачок освіти.

Організація навчання учнів/учениць 7–9 класів всесвітньої історії передбачає певну динаміку: оперування в кожному наступному класі більшим обсягом інформації, понять і категорій; збільшення обсягів, складності, характеру і видів джерел; урізноманітнення й ускладнення способів діяльності; підвищення ступеня самостійності дитини – від виконання завдання за докладною інструкцією вчителя до власного розв'язання навчальної проблеми.

Запропоновані програмою види навчальної діяльності носять **орієнтовний** характер, тобто учитель/учителькамають змогу обирати найдоцільніші з них. З урахуваннями теми, завдань, обраних технологій уроку програмою рекомендовано включати такі види діяльності учнів/учениць:

- підготовка коротких (1–2 хв.) усних повідомлень, які підвищують їхню зацікавленість матеріалом та сприяють розвитку низки наскрізних умінь і ключових компетентностей;

- пошукові завдання: пошук інформації у різних джерелах (підручнику, довідниках, інтернет-джерелах тощо), систематизація, оцінювання якості та достовірності інформації з дотриманням такого алгоритму: 1) пошук/опрацювання інформації з різних джерел щодо тлумачення поняття; 2) обговорення набутої інформації в класі; 3) формулювання визначення понять і термінів; порівняння їх з підручником, словником тощо;

- практичні завдання: розв’язання і складання хронологічних задач, креслення схем і таблиць, заповнення контурних карт, створення медіа текстів тощо;

- завдання з розвитку критичного та системного мислення: аналіз і оцінка інформації різноманітних джерел; формулювання запитань до джерела в цілому та поданої в ньому інформації, розрізнення в ньому фактів і суджень; оцінка достовірності, надійності та повноти запропонованих/знайдених джерел та їх інтерпретацій;

- творчі завдання: створення нових навчальних продуктів, в яких поєднані набуті знання, вміння та особистісні погляди на історичне минуле й сьогодення: віртуальні екскурсії; усні/письмові твори-роздуми, малюнки, макети, 3D макети; реконструкції, рольові й імітаційні ігри тощо;

- обговорення та дискусії на основі відкритих та контроверсійних питань історії та суспільного життя: висловлення власних суджень щодо тих чи тих історичних особистостей, вчинків людей, підбір аргументів для захисту власної позиції, участь в обговоренні з дотриманням правил дискутування, діалоги з переконанням інших;

- індивідуальні/групові проєкти: планування власної діяльності на певний проміжок часу, планування співпраці з іншими у проєкті, дослідницька діяльність, співпраця з реалізації проєкту та досягнення результатів, презентація результатів проєкту.

Пропоновані програмою зміст та орієнтовні види навчальної діяльності пропонують варіанти урізноманітнення організації діяльності учнів/учениць, не обмежуючи академічну свободу і творчість учителя.

Шляхи реалізації програми та особливості організації освітнього процесу

Реалізація мети і завдань предмета «Всесвітня історія» в 7–9 класах можлива за умови активного навчання учнів/учениць, коли вони є суб’єктами навчання: виконують творчі завдання, беруть участь у діалозі, дискусії, ставлять запитання одне одному та вчителю. Така модель навчання потребує від вчителів організації активної діяльності та самостійного дослідження учнів/учениць, врахування багатьох інтересів та інтерпретацій, варіативності думок і відповідей.

Системне застосування методів і технологій активного навчання історії як-от мозковий штурм, дискусія, рольова гра, моделювання, аналіз кейсів (випадків, реальних ситуацій суспільного життя), проєктна технологія, взаємонавчання, робота в малих групах, драматизація, портфоліо тощо має системно поєднуватися з іншими методами навчання, зокрема, із роботою з підручником, візуальними та іншими джерелами.

На уроках історії мають бути створені умови, за яких кожний учень і кожна учениця матиме змогу індивідуально чи в парі/групі дослідити історичні й суспільні явища, процеси та події, висловити власне судження чи оцінку, обґрунтувати власну позицію, поміркувати вголос, поділитися враженнями та особистим досвідом. Це потребує створення позитивної атмосфери навчання, ефективного й безпечного освітнього середовища, побудови взаємовідносин учасників освітнього процесу на партнерських засадах і взаємоповазі.

Таблиця для синхронізації курсів історії України та всесвітньої історії в 7 класі

Клас	Предмет	Розділ навчальної програми
7 клас	Історія України, ГО/Всесвітня історія	Повторення. Вступ Середньовіччя як період розвитку людства
	Всесвітня історія	Розділ 1. Становлення перших держав Середньовіччя
	Історія України, ГО	Розділ 1. <i>Виникнення та становлення Русі-України</i>
	Всесвітня історія	Розділ 2. Формування європейського середньовічного суспільства
	Історія України, ГО	Розділ 2. <i>Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XI ст.</i>
	Всесвітня історія	Розділ 3. Європейські держави в X–XV ст. Доба вікінгів. Хрестові походи
	Історія України, ГО	Розділ 3. <i>Русь-Україна у другій половині XI – першій половині XIII ст.</i>
	Історія України, ГО	Розділ 4. <i>Королівство Руське (Галицько-Волинська держава)</i>
	Всесвітня історія	Розділ 4. Матеріальне і духовне життя європейського Середньовіччя
	Історія України, ГО	Розділ 5. <i>Руські удільні князівства у складі сусідніх держав. Кримське ханство</i>
	Всесвітня історія	Розділ 5. Виникнення та розвиток держав Центральної та Східної Європи в XI–XV ст.
	Всесвітня історія	Розділ 6. Цивілізації середньовічного Сходу (оглядово)
	Історія України, ГО/Всесвітня історія	Узагальнення до курсу Спадщина Середньовіччя в історії людства та України

Календарне планування. Всесвітня історія. 7 клас

1 семестр 15 години, 1 год. на тиждень

2 семестр 20 годин, 1 год. на тиждень

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмету	Види навчальної діяльності
Вступ (інтегрований з предметом «Історія України») (2 год.)		
Учень/учениця		
<i>Називає</i> цивілізації стародавніх часів та їхні здобутки, <i>описує</i> спадщину мешканців України у стародавню добу <i>Користується</i> історичною періодизацією для характеристики історичного періоду Середніх віків (Середньовіччя) як періоду між історією Стародавнього світу та Новою історією <i>Називає і пояснює</i> хронологічні межі та періодизацію Середньовіччя <i>Наводить приклади змін та неперервності в історії суспільства</i> на прикладі Стародавнього світу і Середньовіччя <i>Називає</i> основні події і явища Стародавнього світу і Великого переселення народів <i>Визначає на карті напрямки</i> Великого переселення народів і розселення слов'ян, перебіг подій, явищ, процесів Великого переселення народів та <i>описує</i> їх за картою <i>Характеризує</i> види джерел з історії	Середньовіччя як період розвитку людства. Періодизація Середньовіччя Україна в контексті європейського Середньовіччя Велике переселення народів та його наслідки. Розселення слов'ян	<i>Короткі повідомлення:</i> «Велике переселення народів на карті Європи» «Питання «прабатьківщини» слов'ян: що відомо» «Слов'яни на мапі Європи у IV-VI ст.» «Що таке літопис, хроніка» <i>Пошукові завдання:</i> З'ясування хронологічних меж та періодизації Середньовіччя Самостійний пошук 2–3 джерел для характеристики суспільних змін у добу Середньовіччя в Європі та в Україні <i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного і системного мислення:</i> Складання порівняльної таблиці «Ознаки культурно-історичних періодів Стародавнього світу і Середньовіччя» Формулювання запитань до історичних джерел з історії Середньовіччя Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення особливостей Середньовіччя як періоду між історією Стародавнього

Середньовіччя та їхні особливості, <i>виявляє</i> смислові зв'язки між різними фрагментами інформації та джерелами різних видів з історії Середньовіччя <i>Називає</i> основні події і явища Стародавнього світу і Великого переселення народів		світу та Новою історією
Розділ 1. СТАНОВЛЕННЯ ПЕРШИХ ДЕРЖАВ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (5 год.)		
<i>Називає час</i> утворення Франкської та Візантійської імперій, виникнення ісламу <i>Пояснює</i> культурно-історичні витоки різних систем літочислення на прикладі християнства та ісламу <i>Розташовує у хронологічній послідовності</i> відомості з історії раннього Середньовіччя та <i>укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного</i> в історичних подіях, явищах і процесах у Візантії, Франкській імперії, Арабському халіфаті <i>Розрізняє</i> економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства раннього Середньовіччя і <i>пояснює</i> їхній взаємовплив <i>Характеризує організацію влади</i> у «варварських королівствах», Франкській та Візантійській імперіях, Арабському халіфаті <i>Встановлює взаємозв'язки</i> між подіями, явищами і вчинками історичних діячів, наводить приклади, висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому та сучасності	Утворення «варварських королівств» Франкська держава. Хлодвіг. Завоювання Карла Великого. Імперія франків. Занепад і поділ імперії Візантійська імперія доби Юстиніана. Розквіт Візантії за Македонської династії та династії Комнінів Культура Візантії. Вплив культури Візантії на духовний розвиток Русі-України Природно-географічні умови Аравійського півострову. Виникнення ісламу. Мухаммад. Арабські завоювання. Арабський халіфат. Арабо-мусульманська культура	<i>Короткі повідомлення:</i> «Карл Великий», «Культура Візантії», «природно-географічні умови Аравії» <i>Пошукові завдання:</i> З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять «варварське королівство», «експансія», «іслам», «Коран», «халіфат» Створення кластерів, хмарин слів Самостійний добір джерел для характеристики Франкської держави, Імперії франків, Арабського халіфату, Візантійської імперії <i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i> Розв'язання/складання хронологічних задач за темами розділу Внесення відомостей із розділу укладання до синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в добу раннього Середньовіччя» Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел, для пояснення причин розквіту та розпаду Франкської імперії, Візантії, Арабського халіфату Формулювання оцінювальних суджень про діяльність

<i>Показує на карті територію «варварських королівств», імперії Карла Великого, напрямки завойовницьких походів арабів</i> <i>Позначає на карті історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів раннього Середньовіччя</i> <i>Формулює запитання щодо наслідків діяльності людини в природі доби раннього Середньовіччя</i> <i>Визначає наслідки Великого переселення народів, розпаду імперії Карла Великого, виникнення ісламу й завойовницьких походів арабів</i> <i>Самостійно добирає інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір</i> <i>Аргументує власні судження за допомогою історичних фактів, наявних досліджень, доступних історичних джерел та з урахуванням гуманістичних цінностей</i>		історичних осіб (у межах тем розділу), внесок франкської, візантійської та арабо-мусульманської культур у світову історію <i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Історична довідка: «Наслідки Великого переселення народів»/«Наслідки розпаду імперії Карла Великого для сучасної Європи» Історичні портрети: Хлодвіг/Карл Великий/Мухаммад Презентація «Кодекс Юстиніана»/«Вплив культури Візантії на духовний розвиток Русі-України» <i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Чому Карла прозвали Великим? Чи був неминучим розпад імперії Карла Великого? Які чинники обумовили розквіт Візантії? У чому особливості державного устрою Арабського халіфату? Чи є спільне в християнстві та ісламі? Якщо так, то що саме? <i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Як виник іслам та ісламське літочислення Коран – священна книга мусульман Візантійська та арабо-мусульманська культури: найвизначніші пам'ятки Салічна правда – правова пам'ятка франків Слов'яни – сусіди франкської імперії» Сучасні країни Аравійського півострова
--	--	---

Розділ 2. ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

(6 год.)

<i>Характеризує діяльність людини у природно-географічному середовищі в Середньовіччі, наводить приклади впливу людини на природу в</i>	Взаємодія людини і природи в просторі Європи, України Рух населення.	<i>Короткі повідомлення учнів:</i> «три стани середньовічного суспільства», «еретики середньовічної Європи»
--	--	---

минулому і сьогодні <i>За історичними джерелами визначає особливості суспільних відносин епохи феодалізму</i> <i>Описує явища і процеси, пов'язані з рухом середньовічного населення та колонізацією за картою</i> <i>Показує на карті найбільші міста Європи, основні торговельні шляхи Середньовіччя, територію поширення християнства</i> <i>Визначає причини, описує перебіг, встановлює сутність і наслідки колонізаційних та міграційних процесів Середньовіччя</i> <i>Ставить обґрунтовані/ доречні запитання до змісту здобутої інформації (у межах теми)</i> <i>Визначає поєднання політичних, економічних, соціальних, технологічних, культурних та інших чинників, які впливали один на одного і творили середньовічну епоху</i> <i>Використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики середньовічних і сучасних соціокультурних явищ, процесів</i> <i>Визначає та пояснює, що для людини Середньовіччя означала належність до соціокультурної спільноти</i> <i>Пояснює, як належність до різних спільнот і зовнішні чинники впливали на формування поглядів та переконань середньовічної людини</i>	Внутрішня і зовнішня колонізація. Три стани середньовічного суспільства. Феодалізм. Середньовічне місто та його мешканці. Середньовічні міста на українських землях. Роль християнської церкви в ранньому Середньовіччі.	<i>Пошукові завдання:</i> З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «внутрішня колонізація», «зовнішня колонізація», «міграція», «християнська церква», «стан», «станове суспільство», «феод», «феодалізм», «васалітет», «Ганза», «гільдія», «лихварство», «майстер», «міська комуна», «підмайстер», «учень», «цех» Складання речень, ребусів, кросвордів із тем розділу Самостійний вибір/добір джерел для розв'язання запропонованого завдання за заданими критеріями з тем розділу <i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i> Опрацювання карт/контурних карт за темами розділу Письмовий/усний опис способу життя представників основних станів середньовічного суспільства на основі історичних реконструкцій та речових джерел Аналіз візуальних джерел щодо взаємодії людини і природи, християнської церкви (у межах теми за запропонованим алгоритмом) Зіставлення даних карти з текстом підручника та іншими джерелами для пояснення впливу клімату, географічного розташування, доступу до природних ресурсів на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій та впливу діяльності людини на природу в епоху Середніх віків Визначення на основі джерел причин, сутності і наслідків колонізаційних та міграційних процесів Середньовіччя (складання схем, ментальної карти) Складання схеми/опису подій на основі карти «Торговельний світ Середньовічної Європи» <i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i>
---	---	--

		Підготовка презентації (п'єси, «живої» картини) повсякденного життя у феодальному замку, міському будинку (майстерня, крамниця), селянській господі Створення малюнку середньовічного міста / сільської громади <i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Чому роль християнської церкви у суспільстві постійно зростала? Чи сприяв цеховий устрій розвитку економіки? <i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Як працював середньовічний цех Ієрархія християнської церкви та її роль у суспільстві Поширення Магдебурзького права в українських землях
--	--	---

Розділ 3. ЄВРОПЕЙСЬКІ ДЕРЖАВИ В X–XV СТ. ДОБА ВІКІНГІВ. ХРЕСТОВІ ПОХОДИ (8 год.)

<i>Демонструє</i> знання перебігу подій, явищ, процесів у часі в межах X–XV ст. <i>Називає час</i> походів вікінгів, нормандського завоювання Англії, хрестових походів, Реконкісти, Столітньої війни, утворення Священної Римської імперії «Війни троянд»; <i>дати</i> початку скликання англійського парламенту та Генеральних штатів у Франції, ухвалення «Великої хартії вольностей» <i>Укладає</i> синхронізовану хронологічну таблицю «Європа в X–XV ст.» <i>Встановлює</i> взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками історичних діячів середньовічної епохи, <i>наводить приклади</i>	Походи і завоювання вікінгів. Вплив військово-торгових груп норманів-русі на землях Русі-України Хрестові походи. Духовно-рицарські ордени Середньовічні держави: від роздробленості до станово-представницьких монархій Франція в XI–XV ст. Столітня війна. Об'єднання Франції Англія в XI–XV ст. «Велика хартія вольностей». «Війна	<i>Короткі повідомлення учнів:</i> походи вікінгів, хрестові походи (дитячий хрестовий похід), духовно-рицарські ордени, Реконкіста в Іспанії, середньовічна Венеція <i>Пошукові завдання:</i> З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «вікінги», «Генеральні штати», «династична унія», «духовно-рицарські ордени», «парламент» («кортеси», «сейм»), «Реконкіста», «станово-представницька монархія», «феодальна роздробленість», «хрестові походи» Добір інформації за визначеними критеріями із встановленням виду, часу і місця появи джерела, його призначення і авторства для виконання завдань (відповіді на запитання, розв'язання проблеми тощо)
--	---	---

<i>Визначає передумови, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів Середньовіччя</i> <i>Показує на карті та описує на основі карти історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів, зокрема: походи вікінгів, хрестові походи, Реконкісту, Столітню війну, кордони середньовічних держав, порівнює інформацію з різних карт, визначає її повноту</i> <i>Перетворює інформацію з історичних та географічних карт, іншого умовно-графічного матеріалу в текстову форму і навпаки</i> <i>Встановлює вид, час і місце появи, призначення і авторство історичного джерела</i> <i>За самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір</i> <i>На основі аналізу джерела ідентифікує події та явища політичної, соціальної, економічної, культурно-інтелектуальної історії, історії повсякденності Середньовіччя</i> <i>Аргументує за допомогою історичних фактів вплив на поведінку людини подій політичного, економічного та духовного життя</i> <i>Аргументує важливість Хартії вольностей для подальшого розвитку ідей щодо прав людини</i> <i>Наводить приклади способів впливу громадян на політичні та суспільні процеси у добу Середніх віків й нині</i> <i>Оцінює якість виконання роботи за допомогою</i>	троянд» Реконкіста. Династична унія Ізабелль I і Фернандо II та утворення Королівства Іспанії Священна Римська імперія. Устрій. Закріплення роздробленості Італійські торговельні республіки: Генуя, Венеція	З'ясування способів пошуку та нагромадження інформації для характеристики змін у розвитку окремої країни у зазначених хронологічних межах Середньовіччя <i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення</i> Складання опитувальника/тесту для перевірки знань за розділом (на розташування в хронологічній послідовності відомостей про походи вікінгів, формування середньовічних держав (від роздробленості до станово-представницьких монархій/республік), хрестові походи і держави хрестоносців тощо) Укладання синхроністичної таблиці подій і явищ у країнах середньовічної Європи (в означені століття, в межах розділу) Укладання порівняльних таблиць явищ і процесів, що відбувались X–XV ст. Складання таблиці/опису подій на основі карти («Хрестові походи», «Походи вікінгів» тощо) Усний/письмовий опис важливих подій і явищ життя країн Європи в X–XV ст. на основі історичних реконструкцій та історичних джерел (на прикладі однієї держави на вибір) Аналіз історичного джерела для ідентифікації подій і явищ соціально-політичного життя країн Середньовіччя та їхнього взаємозв'язку Порівняння (усне/письмове за таблицею) середньовічних монархій Західної Європи (на вибір учителя) Визначення на основі джерел причин і наслідків хрестових походів, Реконкісти, Столітньої війни, «Війни троянд»
---	--	--

рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку		<i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Твір «Щоденник учасника походу вікінгів/хрестового походу» Розгорнутий план «Найсуттєвіші зміни, що відбувались у розвитку держав у X–XV ст.» Сценарій науково-популярного, короткометражного фільму щодо важливої події доби Середньовіччя <i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> У чому значення принципу недоторканності особи для становлення правової культури європейської цивілізації? Яка цінність «Великої хартії вольностей» для сучасних європейців, її значення для становлення європейської правової культури? Чому перемогу в Столітній війні здобула Франція? Як пов'язане існування в багатьох демократичних країнах суду присяжних із демократичним ладом? <i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Жанна д'Арк та її самопожертва Військо та кораблі вікінгів Англійський парламент у Середньовіччі та сьогодні
Розділ 4. МАТЕРІАЛЬНЕ І ДУХОВНЕ ЖИТТЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (6 год.)		

Укладає таблиці узагальнення щодо наукових і технічних досягнень, архітектури та мистецтва Середньовіччя, наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах епохи Називає хронологічні межі Раннього Відродження, дату розколу християнської церкви, час винайдення книгодрукування Виявляє і пояснює ознаки культурно-історичних явищ періоду Середньовіччя Пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів від панівних суспільних ідей Раннього Відродження та гуманізму Наводить приклади змін та неперервності в історії культури Середньовіччя, пояснює цю взаємодію Показує/позначає на карті пам'ятки культури Середньовіччя За самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для характеристики пам'яток культури епохи V – XV ст., аргументує свій вибір Визначає риси і пояснює цілісність епохи Середньовіччя у політичній, економічній, соціальній, культурно-інтелектуальній сферах Формулює та висловлює судження стосовно суспільних ідей з урахуванням власного досвіду, різних видів інформації Створює власний інтелектуальний продукт, дотримуючись засад академічної доброчесності	Церковний розкол 1054 р. Католицька церква в XI–XV ст. Середньовічні школи та університети. Юрій Дрогобич. Школи Русі-України, Волинсько-Галицької держави Наукові й технічні досягнення Книгодрукування. Архітектура і Мистецтво Раннє Відродження. Гуманізм	Короткі повідомлення: освіта і школа в Середньовіччі, технічні винаходи доби Середніх віків, винахід книгодрукування, видатні пам'ятки архітектури раннього Відродження, інквізиція Пошукові завдання: З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «вітраж», «готичний стиль», «гуманізм», «еретик», «інквізиція», «Раннє Відродження», «романський стиль», «університет» Складання речень, ребусів, кросвордів, хмар слів із тем розділу Самостійний вибір/добір джерел для характеристики змін в архітектурі і мистецтві, опису і моделювання пам'яток періоду Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення: Укладання таблиць узагальнення щодо наукових і технічних досягнень, архітектури та мистецтва Середньовіччя Порівняння за допомогою таблиць і визначення спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах (католицька і православна церква, громадські простори Стародавнього світу і Середньовіччя, скульптура античності і Середньовіччя) Укладання схем: основні чинники, що сприяли Відродженню, основні риси мистецтва Середньовіччя, ідеї Відродження, їхні прояви в житті суспільства Висловлення суджень щодо причин і наслідків змін у розвитку духовного світу людини в період Середньовіччя Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):
--	--	---

<i>Характеризує</i> об'єкти громадського простору Середньовіччя за певними критеріями <i>Пояснює</i> важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури Середньовіччя та туристичних об'єктів <i>Визначає належність культурно-історичних пам'яток</i> до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн, цивілізацій <i>Використовує інформацію із суміжних галузей знань</i> для характеристики тогочасних культурних явищ і процесів <i>Пояснює і наводить приклади</i> єдності, розмаїття і багатовимірності Середньовіччя та його впливу на сучасність <i>Формулює і аргументовано висловлює</i> власну думку, відстоює у дискусії власні погляди та переконання (із тем розділу)		Повідомлення: Юрій Дрогобич – ректор Болонського університету Твір «Життя середньовічного студента», «Диспут у середньовічному університеті» Віртуальна екскурсія пам'ятками архітектури Середньовіччя Підготовка та представлення презентацій, планів та/або описів віртуальних екскурсій «Пам'ятки мистецтва Середньовіччя» <i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Чому в середньовічному суспільстві з'являлися єретики? Чому Йоганна Гутенберга називають батьком книгодрукування? Чому Відродження почалось в Італії? <i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Пам'ятки Середньовіччя в музеях Болонський університет у Середньовіччі й нині Внесок Роджера Бекона та Йоганна Гутенберга у світову науку та освіту
Розділ 5. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ В XI–XV СТ. (4 год.)		
<i>Демонструє</i> знання перебігу подій, явищ, процесів у часі в країнах Центральної та Східної Європи в XI–XV ст. <i>Називає</i> час гуситських війн, монгольської навали на Східну Європу, утворення Польського, Угорського, Чеського королівств, Османської імперії, Золотої Орди, Новгородської боярської республіки, Великого князівства Московського, дату Грюнвальдської битви, падіння Константинополя	Велике князівство Литовське за правління Ольгерда (Дмитра) Гедиміновича. Українські землі в складі Великого князівства Литовського Польське королівство за Казимира III. Українські землі в складі польського королівства	<i>Короткі повідомлення:</i> підпорядкування Московського князівства Монгольській імперії (Золотій Орді), Грюнвальдська битва, культура Османської імперії <i>Пошукові завдання:</i> З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «гуситські війни», «боярська республіка», «турки-османи» Складання речень-прикладів на історичному матеріалі Створення хмар слів, кластерів до наведених понять

<i>Укладає синхронізовану хронологічну таблицю «Країни Центральної та Східної Європи у XI–XV ст.»</i> <i>Показує/позначає на карті історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів у країнах Центральної та Східної Європи у XI–XV ст., території Польщі, Угорщини, Чехії, Великого князівства Московського, Новгородської боярської республіки, Золотої Орди, напрямки походів монголів</i> <i>Пояснює і наводить приклади єдності, розмаїття, багатовимірності та взаємовпливів минулого країн Центральної та Східної Європи в XI–XV ст. та їхній вплив на сучасність</i> <i>Висловлює обґрунтовані судження щодо ролі історичних постатей (у межах розділу)</i> <i>Пояснює причини, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів, використовуючи відповідні поняття і терміни (в межах розділу)</i> <i>Аргументує власні судження за допомогою історичних фактів, доступних історичних джерел та з урахуванням гуманістичних цінностей із тем розділу</i> <i>Виявляє інтереси різних спільнот/ груп суспільства країн Центральної та Східної Європи і визначає шляхи їх узгодження для розв'язання проблем відповідних спільнот/ груп</i>	Боротьба Великого князівства Литовського та Польського королівства з Тевтонським орденом Угорське королівство за Стефана I Гуситські війни в Чехії. Монгольське панування. Новгородська боярська республіка. Устрій та територіальні загарбання Великого князівства Московського в XIV – на початку XVI ст. Костянтин Острозький. Битва під Оршею. Утворення Османської імперії. Правління Мехмеда II. Культура Османської імперії	Добір інформації з кількох джерел (із встановленням особливостей і достовірності історичних джерел) для виконання завдання (відповіді на запитання, розв'язання проблеми тощо) <i>Практичні завдання з розвитку критичного та системного мислення</i> Розв'язання/складання хронологічних задач/завдань з обчислення часу (в межах розділу); Складання хронологічних і синхроністичних таблиць з історії країн регіону Формулювання запитань до історичних джерел з тем розділу Аналіз, синтез і застосування інформації з різних джерел для пояснення сутності, причин і наслідків подій і явищ; порівняння явищ і процесів, що відбувались в різних країнах Центральної та Східної Європи у XI–XV ст. Формулювання суджень про діяльність історичних осіб (у межах розділу) Складання порівняльних, причиново-наслідкових схем, таблиць, інфографіки з характеристики зовнішньої та внутрішньої політики правителів держав Центральної та Східної Європи у XI–XV ст. Самостійний вибір/добір джерел для відповідей на запропоновані запитання та виконання завдань із тем розділу <i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Медійна реконструкція історичних подій: «Грюнвальдська битва», «Завоювання Новгорода Москвою», «Штурм Константинополя турками» Історичні портрети (на вибір): Ольгерд Гедимінович, Казимир III, Стефан I, Ян Гус, Ян Жижка, Мехмед II); Уявне інтерв'ю із сучасником гуситських війн/
---	---	--

		Грюнвальдської битви, штурму/оборони Константинополя Сценарій короткометражного фільму: «Кревська унія і Україна», «Падіння Константинополя» (на вибір) <i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Як географічне положення Польщі впливало на її розвиток? Як напис «Любіть один одного, бажайте всім правди» на пам'ятнику Яну Гусу в м. Прага (Чехія) розкриває філософію життя цього діяча? Які наслідки для різних країн Європи мали завоювання турків-османів? Кого нині прозивають «яничарами»? У чому взаємовплив культур і цивілізацій в період Середньовіччя? <i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Велике князівство Литовське і Україна: взаємозв'язки і взаємовпливи За що і як боролись гусити Софійські собори: коли, чому, хто їх зводили Зв'язки Русі-України та Волинсько-Галицької держави із європейськими країнами
Розділ 6. ЦИВІЛІЗАЦІЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ (оглядово) (2 год.)		
<i>Визначає віддаленість і тривалість</i> подій, явищ, процесів у різних країнах (у межах розділу) <i>Визначає</i> причини змін у житті суспільства країн Середньовічного Сходу (з допомогою вчителя) <i>Наводить</i> приклади змін та неперервності в	Делійський султанат. Досягнення індійської культури Держава і суспільство в середньовічному Китаї. Досягнення китайської культури Суспільство та культура	<i>Короткі повідомлення:</i> Досягнення культури Китаю, Індії, Японії <i>Пошукові завдання:</i> З'ясування значення, застосування та ілюстрування прикладами понять: «Піднебесна імперія», «каста», «індуїзм» «султанат» Створення хмар слів, кластерів до зазначених понять, складання речень-прикладів на історичному матеріалі

історії суспільств Середньовічного Сходу <i>Визначає</i> належність культурно-історичних пам'яток, господарських об'єктів до географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн, цивілізацій Середньовічного Сходу <i>Характеризує</i> діяльність людини у природно-географічному середовищі країн Середньовічного Сходу в різні історичні періоди, <i>наводить приклади</i> впливу людини на природу в минулому і сьогоденні, чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій, <i>визначає</i> тенденції економічного розвитку За самостійно визначеними критеріями <i>добирає</i> інформацію для виконання завдання, аргументує свій вибір (у межах розділу) <i>Формулює і аргументовано висловлює, відстоює</i> у дискусії власні погляди та переконання з тем розділу	середньовічної Японії	Добір інформації з кількох джерел (із встановленням їх особливостей і достовірності) для виконання завдання, наприклад, відповіді на запитання щодо значення культурних досягнень середньовічних Японії, Китаю та Індії для формування європейського культурного простору <i>Практичні завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i> Розв'язання/складання хронологічних задач/завдань з обчислення часу (в межах розділу); Складання хронологічних і синхроністичних таблиць з історії країн регіону Формулювання запитань до історичних джерел із тем розділу Формулювання аргументів щодо особливостей розвитку країн Середньовічного Сходу на основі аналізу джерел Самостійний вибір/добір джерел для відповідей на запропоновані запитання та виконання завдань із тем розділу <i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Розробка і презентація уявних екскурсій до середньовічних пам'яток культури Китаю, Японії та Індії Складання кросвордів, текстів, ребусів на матеріалі розділу <i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Як географічне положення кожної з країн регіону впливало на її розвиток? Які особливості китайського/індійського/японського середньовічного суспільства вплинули на сучасний розвиток цих країн? Які знання про середньовічний Китай допоможуть
--	------------------------------	--

		осягнути його сьогодення? Хто такі самураї і який їхній вплив на японське суспільство? <i>Проекти (індивідуальні/групові):</i> Підготовка й представлення презентації (вікторини, квесту) про культурні досягнення середньовічного Сходу, які вплинули на формування європейського культурного простору Особливості державного устрою Китаю Китайська армія: особливості озброєння і тактики Особливості японського художнього мистецтва
Інтегроване узагальнення до курсу. Спадщина Середньовіччя в історії людства і України (2 год.)		
<i>Визначає</i> характерні ознаки Середньовіччя <i>Називає і пояснює</i> хронологічні межі середньовічного періоду в історії світу й України та його особливості <i>Розкриває</i> період Середньовіччя в Україні як княжу добу, періоди якої збігаються з відповідними періодами європейської історії <i>Визначає</i> риси і <i>пояснює</i> цілісність історичних періодів Середньовіччя у політичній, економічній, соціальній, культурно-інтелектуальній сферах <i>Визначає</i> на підставі укладеної протягом навчального року синхронізованої хронологічної таблиці «Європа в добу Середньовіччя» місце Русі-України в загальноєвропейських політичних, господарських і культурних процесах	Особливості історичного розвитку людства в епоху Середніх віків Україна в подіях, явищах і процесах середньовічної Європи. Здобутки середньовічного русько-українського суспільства Внесок Русі-України у формування європейської цивілізації	<i>Короткі повідомлення:</i> Особливості середньовічних міст (регіон – на вибір учня/учениці), «Визначні події/постаті/пам'ятки середньовічної історії Русі-України, Європи, світу» <i>Практичні завдання та завдання з розвитку критичного та системного мислення:</i> Опрацювання карт/контурних карт із тем розділу Складання порівняльних, причино-наслідкових схем, таблиць, інфографіки з тем розділу Аналіз, синтез і застосування інформації, отриманої з історичних джерел для пояснення цивілізаційних здобутків середньовічного українського, європейського, східного суспільств, формулювання суджень про діяльність історичних осіб (у межах тем розділу) <i>Творчі завдання (індивідуально, в парах/групах):</i> Історичне есе: значення середньовічних держав на території України для подальшого розвитку

<i>Показує на карті основні історичні об'єкти V – XV ст.</i> <i>Характеризує діяльність людей у природно-географічному середовищі в різні періоди Середньовіччя, наводить приклади впливу людини на природу в минулому і сьогоденні</i> <i>Встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами у різних країнах середньовічної Європи</i> <i>Пояснює взаємопов'язаність і взаємозалежність процесів господарського, соціального, політичного й культурного життя русько-українського, візантійського та європейських суспільств</i> <i>Пояснює і наводить приклади єдності, розмаїття і багатовимірності середньовічного минулого Європи, Русі-України та їхнього впливу на сучасність</i> <i>Характеризує цивілізаційні здобутки русько-українського суспільства у IX–XV ст.</i> <i>Наводить приклади, висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в історії Середньовіччя та сучасності</i>		українського суспільства/культури (на вибір учня/учениці) Презентації/уявні екскурсії: Київ і київська земля XII–XIII ст., Чернігівське і Переяславське князівства XII–XIII ст., Волинське і Галицьке князівства XII–XIII ст., Волинсько-Галицьке князівство – «Держава Романовичів» XIII–XIV ст. Підготовка та представлення презентацій, описів здобутків населення України у IX–XV ст. <i>Обговорення та дискусії (орієнтовні теми):</i> Що можемо називати спадщиною Середньовіччя в історії Європи та світу? Що у спадщині Русі-України можна вважати внеском в загальноєвропейську культурну спадщину? Що би ви назвали «уроками» Середньовіччя? Як проявились візантійська, руська та західноєвропейська (католицька) культурні традиції в пам'ятках культури Середньовіччя? У чому виявляються особливості українського Середньовіччя порівняно з історією Західної Європи?
--	--	--

III. Перелік навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчального процесу.

1. Модельної програми «Всесвітня історія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2023 року № 1001)

2.Онлайн засоби:

- Додатки Google Google Клас, Google Meet, Google Календар, Google Диск, Google Документи, Google Таблиці, Google Форми, Google Презентації, Google Keep, Google Сайти, Google Jamboard.
- ClassTime
- Кахут
- Answer Garden – сервіс для створення хмари слів.

IV. Оцінювання навчальних результатів учнів/учениць з предмета «Всесвітня історія»

Оцінювання – це вимірювання навчальних досягнень тих, хто навчається, тобто порівняння і встановлення співвідношення того, що учень/учениця знає та уміє, до того, що він/вона має знати й уміти на певний момент навчання відповідно до програми. Основою оцінювання учнів є передбачені модельною навчальною програмою очікувані результати їхньої навчальної діяльності або складники ключових компетентностей і наскрізних умінь, що мають формуватись (розвиватись) під час навчання, а саме: мінімальний обсяг знань, обов'язковий для засвоєння учнем/ученицею відповідно до його/її індивідуального розвитку та пізнавальних можливостей; основні уміння та навички, формування/розвиток яких передбачено програмою; формування ціннісного ставлення учня/учениці до історичних, суспільних, життєвих явищ і подій, що досліджуються ним/нею.

Базується на положеннях Рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України 02 серпня 2024 р № 1093 та Загальних критеріях оцінювання результатів навчання учнів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (додаток №2 до наказу №1093)

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є формувальне, підсумкове та ДПА.

Система оцінювання (бальна):

- 10,11,12
- 7,8,9

- 4,5,6
- 1,2,3

Поточне формувальне оцінювання учнів під час уроку передбачає дотримання вчителем таких етапів (кроків):

- 1) формулювання вчителем (разом з учнями) очікуваних результатів уроку;
- 2) визначення вчителем (разом з учнями) критеріїв і показників оцінювання;
- 3) обрання стратегій, процедур та шкали оцінювання;
- 4) виконання оцінювання вчителем / самооцінювання / взаємооцінювання учнів.

Підсумкове оцінювання здійснюється після вивчення окремої теми за групами результатів із урахуванням результатів виконання учнями навчальних проєктів.

Оцінка за семестр ставиться за результатами контролю груп загальних результатів відображених у Свідощві досягнень:

- ЗР1) орієнтується в історичному часі й просторі;
- ЗР2) працює з інформацією історичного та суспільно значущого змісту;
- ЗР3) виявляє здатність до співпраці, толерантність, громадянську позицію

Річне оцінювання здійснюється на підставі оцінок за I та II семестри. Окремі підсумкові контрольні роботи не проводяться.

Оцінювання результатів навчання здійснюють за 12- бальною системою (шкалою), а його результати позначають цифрами від 1 до 12.

При оцінюванні досягнень програмових очікуваних результатів вчитель має враховувати: логічність і обґрунтованість, осмисленість, глибину, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість міркувань учня, рівень сформованості загальнонавчальних та предметних умінь і навичок, рівень володіння наскрізними вміннями й рівень сформованості ключових компетентностей учня/учениці. Зрозуміло, що безпосередньо на уроці не можна оцінити виховний ефект курсу, сформованість цінностей та особистого ставлення учнів, адже система цінностей, особисте ставлення, поведінкові моделі учня/учениці проявляються в реальному житті. Тому завданням учителя є створення оптимальних умов для вільного висловлення та захисту учнем/ученицею власної думки з будь-яких історичних, суспільно значущих питань/проблем у будь-яких навчальних ситуаціях у навчальній та позаурочній діяльності. Оцінювання має бути відкритим для учнів. Учителеві слід інформувати учнів про очікувані результати, показники (критерії), цілі, стратегії, методи та шкалу оцінювання. Це сприятиме свідомій і сумлінній роботі учнів на уроках і вдома, адже вони знатимуть, чого від них очікує вчитель та як він визначатиме оцінку їхньої роботи.

V. Література та інформаційні ресурси.

1. Пометун О. І. Всесвітня історія : підруч. для 7 класу закладів загальної середньої освіти / О. І. Пометун, Ю. Б. Малієнко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2020. — 176 с. : іл.

2. Інтернет-ресурси :

<https://histography.io/>

<https://www.historypin.org/en/>

«Моя Україна» – мобільний додаток

https://www.youtube.com/playlist?list=PLNHlpbN2c0aQy8_QyJMFqV_VUTXboh8DN

<http://vlada.pp.ua/goto/aHR0cDovL25vdmFzaGtvbGEuY29tLnVhLw==/>

<https://prometheus.org.ua/courses-catalog/http://vlada.pp.ua/goto/aHR0cDovL25vdmFzaGtvbGEuY29tLnVhLw==/>

3. Спеціалізовані історичні ресурси:

- • Історія та гуманітарні дисципліни (ukrhist.at.ua/),
- • "Історична правда" (istpravda.com.ua/),
- • "Український історичний портал" (history.com.ua/),
- • Military Ukraine Воєнно-історичний форум (forum.milua.org/),
- • Історія цивілізацій (histori.com.ua/news.php),
- • Історія українського козацтва (cossackdom.com),
- • Україна Incognita: Історичний веб-проект ([incognita. day.kiev. ua/](http://incognita.day.kiev.ua/)),
- • Архіви України (archives.gov.ua/),
- • Український інститут національної пам'яті (memory.gov.ua/),
- • Український центр вивчення історії Голокосту ([holocaust. kiev.ua/](http://holocaust.kiev.ua/)),
- • "Український воєнно-історичний портал" (milua.org/),
- • Historians.in.ua (historians.in.ua/)
- • Електронний архів українського визвольного руху ([avr.org. ua/](http://avr.org.ua/)).